

02.12.2015

Informacja prasowa portalu

wynagrodzenia.pl

Pytania i dodatkowe informacje:

Artur Szeremeta

Specjalista ds. współpracy z mediami

tel. 509 509 536

media@sedlak.pl

Ilu pracujących Polaków otrzymuje płacę minimalną?

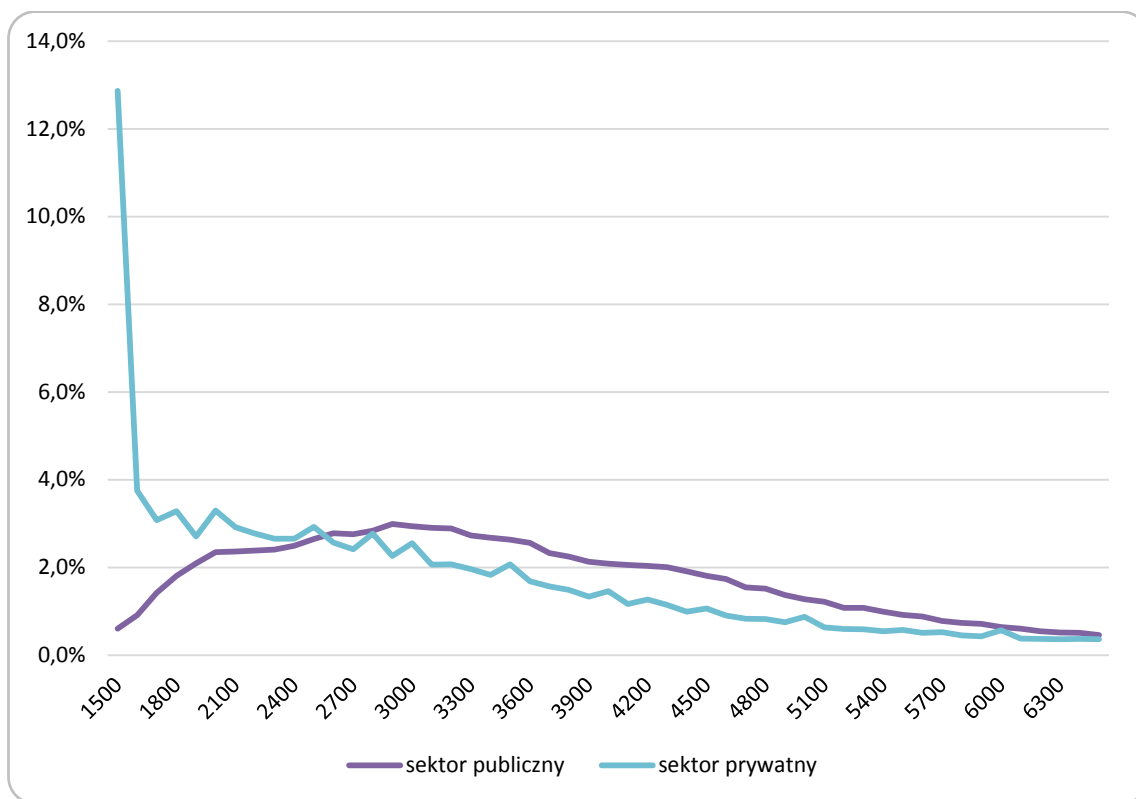
Od wielu lat jednym z głównych argumentów w dyskusjach na tematy społeczne jest kwestia płacy minimalnej. W zależności od wyznawanej opcji politycznej czy doraźnych potrzeb różnych grup nacisku płaca minimalna jest traktowana jako straszak społeczny. Związki zawodowe i politycy walczący o władzę przekonują, że zbyt dużo pracujących zmuszonych jest pracować za najniższe stawki. Z kolei pracodawcy i zwolennicy wolności gospodarczej podkreślają, że wynagrodzenie to cena za pracę, ceny zaś powinny być ustalane przez rynek a nie urzędy. Ich zdaniem wszelkie próby kontrolowania cen przez rząd zaburzają naturalne mechanizmy gospodarcze.

Kto ma rację? Czy faktycznie zbyt dużo polskich pracowników otrzymuje płacę minimalną i w związku z tym jest to poważny problem społeczny? Jedynych w pełni wiarygodnych danych na ten temat dostarcza GUS, który co dwa lata przeprowadza badanie o nazwie „Struktura wynagrodzeń według zawodów w październiku”.

W oparciu o dane z tego badania zdecydowaliśmy się na przeprowadzenie szczegółowej analizy rozkładów wynagrodzeń osób o najniższych dochodach. Z informacji zawartych w październikowym badaniu przeprowadzonym w 2012 roku wynika, że 8,4% Polaków otrzymuje płacę minimalną. Przyjrzyjmy się tym danym dokładniej i zobaczmy jak wyglądają rozkłady wynagrodzeń w różnych sektorach i działach gospodarki.

Analizy rozpoczniemy od porównania rozkładów wynagrodzeń w sektorze publicznym i prywatnym (wykres 1.).

Wykres 1. Rozkłady wynagrodzeń w sektorze publicznym i prywatnym w 2012 roku (GUS)

Opracowanie własne Sedlak & Sedlak na podstawie danych GUS

Jak widzimy na wykresie 1., w przypadku zarobków powyżej 2 600 PLN miesięcznie, rozkłady płac są podobne w obu sektorach gospodarki. Dane pokazują, że procent osób otrzymujących dowolne wynagrodzenie wyższe od 2 600 PLN jest nieznacznie mniejszy w sektorze prywatnym niż publicznym.

Zdecydowanie inaczej wygląda sytuacja w przypadku dochodów poniżej 2 600 PLN miesięcznie. Patrząc na lewą stronę wykresu widzimy, że w sektorze publicznym znacząco maleje liczba osób otrzymujących coraz niższe wynagrodzenie. W 2012 roku płacę w wysokości 1 500 PLN otrzymywało zaledwie 0,58% pracowników sektora publicznego. Oznacza to, że w sektorze publicznym praktycznie nie mamy do czynienia z problemem płacy minimalnej, bo otrzymuje ją znikoma grupa zatrudnionych. Odmiennie wygląda sytuacja w sektorze prywatnym. Patrząc na lewą stronę wykresu obserwujemy wyraźny wzrost liczby osób o coraz niższych dochodach, a płace w wysokości 1 500 PLN otrzymywało aż 12,9% zatrudnionych.

Zaskakujący jest również gwałtowny wzrost z 3,8% do 12,9% liczby osób zarabiających między 1 600 a 1 500 PLN. Patrząc na te dane można powiedzieć, że problem niskich płac dotyczy wyłącznie pracowników sektora prywatnego.

Analizując rozkłady zawarte na wykresie nasuwa się zasadnicze pytanie: skąd się bierze tak duża różnica między najniższymi dochodami w sektorze publicznym i prywatnym? Zaobserwowane zależności trudno wytłumaczyć w oparciu o racjonalne dane statystyczne. Można założyć, że w sektorze prywatnym pracuje więcej osób i że zajmują one niższe stanowiska. Jednakże założenia te nie uzasadniają aż tak dużych rozbieżności. Po drugie, w przypadku wynagrodzeń wyższych niż 2 500 PLN rozkłady wynagrodzeń w obu sektorach są podobne, więc trudno zrozumieć dlaczego rozkłady płac niższych niż 2 500 PLN zaczynają się drastycznie różnić.

Jednym z racjonalnych i bardzo prawdopodobnych wyjaśnień tych rozbieżności jest istnienie „szarej strefy wynagrodzeń” w sektorze prywatnym. Jak wykazemy w dalszej części artykułu, założenie to znajduje potwierdzenie w wielu innych danych statystycznych pochodzących z tego samego badania GUS.

Używając terminu „szara strefa wynagrodzeń” chcemy zwrócić uwagę na fakt częściowej legalności takiej formy wynagrodzenia. Zakładamy, że wielu pracodawców obawia się zatrudniać pracowników tylko na czarno, bez jakiegokolwiek formy prawnego ustalenia wzajemnych relacji. Taki sposób zatrudnienia jest stosunkowo łatwy do wykrycia i niesie ryzyko dla pracodawcy. Zdecydowanie inaczej wygląda sytuacja prawna pracodawcy w przypadku formalnego zatrudnienia z płacą minimalną i znaczną częścią wynagrodzenia wypłacaną w szarej strefie. Przypadki takie są trudne do wykrycia, bo obydwie strony łączy stosunek pracy. Po drugie, rozwiązanie to jest powszechnie akceptowane, bo obie strony odnoszą korzyści i nie mają żadnego interesu, aby zmieniać ten stan rzeczy. Zatrudnienie z płacą minimalną zapewnia pracownikowi minimum socjalnego bezpieczeństwa (opieka zdrowotna, składka emerytalna). Legalność zatrudnienia daje również wysokie poczucie bezpieczeństwa pracodawcy. Wzajemne, nieformalne ustalenia, że część wynagrodzenia będzie wypłacana poza oficjalnym systemem podatkowym, są trudne do wykrycia i nie wiążą się z nimi zbyt poważne konsekwencje prawne.

Ważnym potwierdzeniem powyższego założenia są dane z sektora prywatnego na temat procentu osób otrzymujących płacę minimalną w różnych sekcjach gospodarki narodowej (tabela 1.).

**Tabela 1. Procent osób otrzymujących wynagrodzenie minimalne
w różnych sekcjach gospodarki sektora prywatnego w 2012 roku (GUS)**

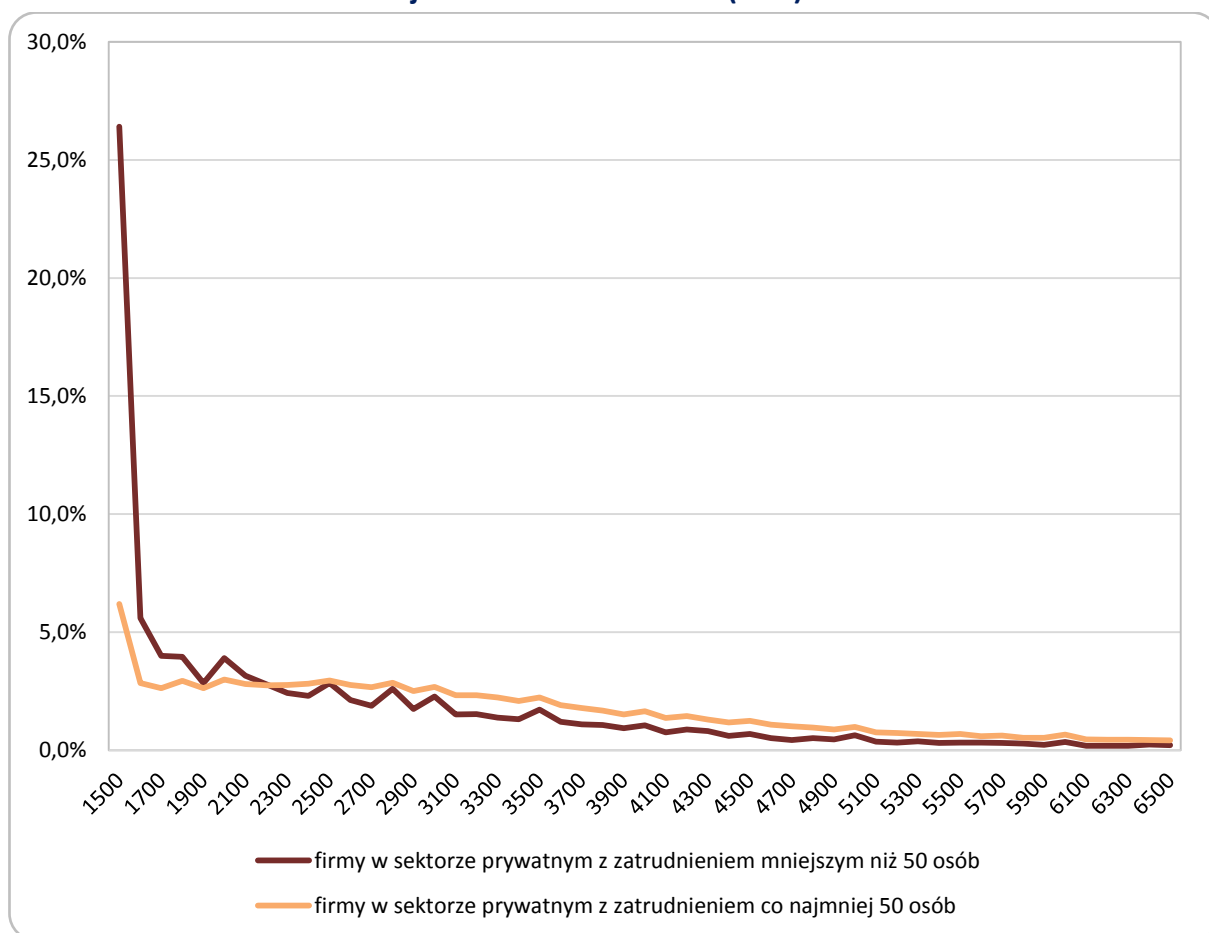
sekcja	procent osób otrzymujących kwotę minimalną
Pozostała działalność usługowa	39%
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	35%
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	31%
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	27%
Budownictwo	19%
Transport i gospodarka magazynowa	16%
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	14%
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	12%
Dostawa wody: gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	11%
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	11%
Przetwórstwo przemysłowe	10%
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	8%
Edukacja	7%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	6%
Informacja i komunikacja	3%
Górnictwo i wydobywanie	2%
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	2%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0%

Opracowanie własne Sedlak & Sedlak na podstawie danych GUS

Jak wynika z tabeli 1., najwięcej osób otrzymujących płacę minimalną zatrudnionych jest w czterech sekcjach gospodarki związanych głównie ze świadczeniem usług. Powszechnie wiadomo, że są to również działy gospodarki o największym udziale szarej strefy. W pełni uzasadnionym jest więc założenie, że znaczna część osób z pensją minimalną, zatrudnionych w tych gałęziach gospodarki, otrzymuje dodatkowe wynagrodzenie w szarej strefie.

Potwierdzeniem powyższego założenia są kolejne dane pokazujące w jakich firmach sektora prywatnego pracuje najwięcej osób otrzymujących płacą minimalną (wykres 2.)

Wykres 2. Rozkłady wynagrodzeń w firmach sektora prywatnego o różnej wielkości w 2012 roku (GUS)

Opracowanie własne Sedlak & Sedlak na podstawie danych GUS

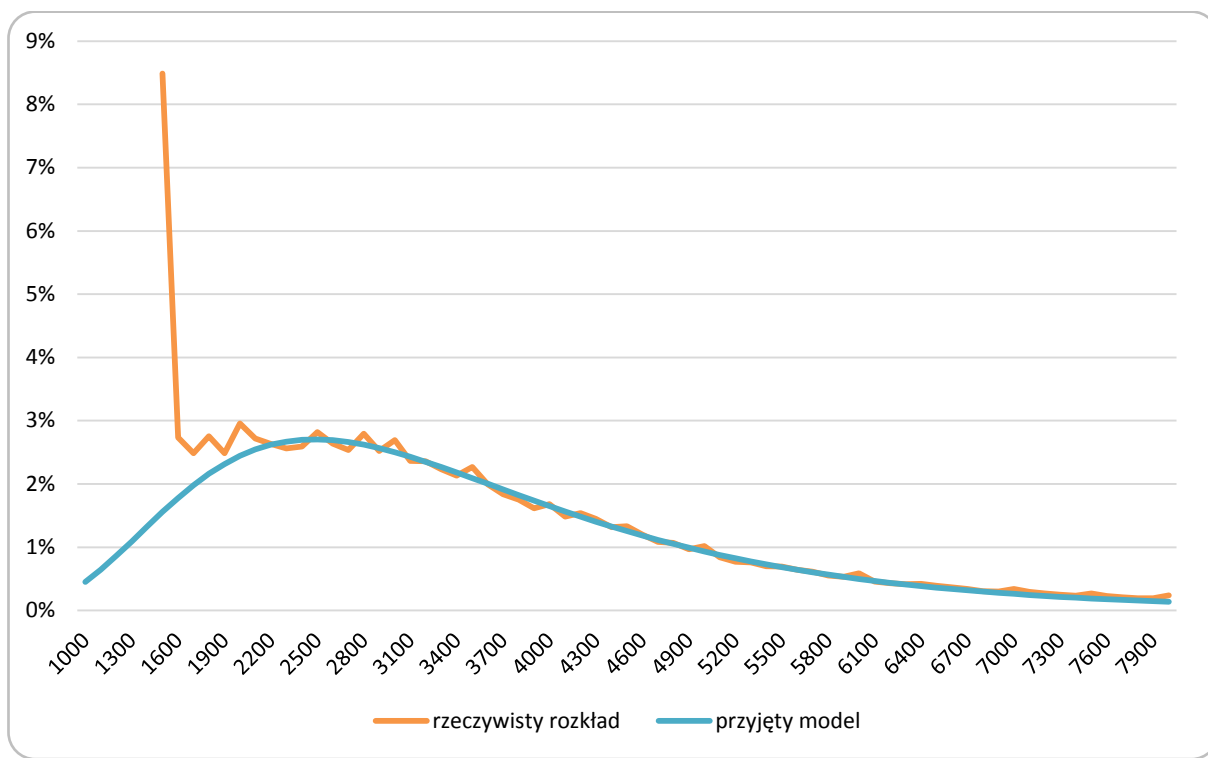
Patrząc na dane dotyczące osób zarabiających powyżej 2 300 PLN można stwierdzić, że wykresy wyglądają podobnie. Firmy zatrudniające poniżej 50 osób płacą mniej od firm o większym zatrudnieniu, a wraz ze wzrostem wynagrodzenia różnice między nimi są coraz mniejsze.

Zdecydowanie inaczej wygląda sytuacja gdy porównamy dane osób zarabiających poniżej 2 300 PLN. Jak widzimy na wykresie: czym mniejsze wynagrodzenie, tym gwałtowniej rośnie liczba osób je otrzymujących w firmach zatrudniających poniżej 50 osób. W firmach mniejszych aż 26,4% zatrudnionych otrzymuje płacę minimalną, podczas gdy w firmach większych jest to tylko 6,2%. Rozbieżności te trudno wytłumaczyć tylko tym, że firmy mniejsze płacą mniej. Tym bardziej, że prawidłowości takich nie obserwujemy w firmach z sektora publicznego.

Jak widać na wykresie 2., największy odsetek osób otrzymujących płacę minimalną występuje w firmach małych. Na pewno część tych różnic wynika z oczywistego faktu, że w przedsiębiorstwach tych zarabia się mniej. Trudno jednak uzasadnić ponad 20 punktową różnicę w procencie osób otrzymujących najniższe wynagrodzenie. Jednym z wyjaśnień jest istnienie szarej strefy wynagrodzeń. Niestety nie mamy jednoznacznych danych pokazujących jak duża jest ta strefa i w związku z tym trudno określić liczbę osób faktycznie otrzymujących płacę minimalną. Można jedynie przypuszczać, że w sektorze prywatnym płacę minimalną powinno otrzymywać co najwyżej 3-4 razy więcej osób niż w sektorze publicznym. Naszym zdaniem nie jest to więcej niż 2-3% pracujących.

Opierając się tylko na danych z badania „Struktura wynagrodzeń według zawodów w październiku 2012 roku” podjęliśmy próbę statystycznego oszacowania liczby osób otrzymujących płacę minimalną. Przyjęliśmy założenie, że nie ma powodu, aby wykresy płac w sektorze publicznym i prywatnym różniły się kształtem między sobą. W związku z tym, w oparciu o dane dotyczące dochodów nie mniejszych niż 2 600 PLN, przeprowadziliśmy symulację jak powinien wyglądać wykres dla dochodów poniżej 2 600 PLN. Wartość 2 600 PLN przyjęliśmy dlatego, że właśnie od tej sumy zaczynają się rozbieżności pomiędzy wykresami dla sektora publicznego i prywatnego. Rezultaty analizy przedstawia wykres 3.

Wykres 3. Rzeczywisty oraz symulowany rozkład wynagrodzeń w 2012 roku wg danych GUS

Opracowanie własne Sedlak & Sedlak na podstawie danych GUS

Jak widać na wykresie 3., symulacja w oparciu o przyjęty model* opisuje, jak powinien ukształtować się rozkład, gdyby nie było płacy minimalnej. Z przyjętego modelu można wywnioskować, że w przeciwieństwie do rozkładu wynikającego z danych GUS, liczba osób otrzymujących coraz mniejsze wynagrodzenie powinna maleć. Wstępnie oszacowaliśmy, że łączna liczba osób otrzymujących płacę minimalną nie jest większa niż 4-5% zatrudnionych. Są to tylko szacunki i wymagają rzetelniejszej weryfikacji. Posiadane przez nas nieformalne dane sugerują, że liczba ta może być znacznie mniejsza.

Z przedstawionej powyżej symulacji wynika, że znaczna część zatrudnionych na umowie o pracę ze stawką bliską płacy minimalnej, otrzymuje znacznie więcej. Rozkłady płac dla sektora publicznego sugerują, że jest to znacznie częstsza praktyka niż podają oficjalne dane na temat szarej strefy. Dane z badań płacowych prowadzonych przez prywatne firmy pokazują, że sektor prywatny płaci więcej niż sektor publiczny. W związku z tym można przypuszczać, że zjawisko szarej strefy

wynagrodzeń obejmuje znacznie większą grupę osób niż tylko tych zarabiających oficjalnie w granicach wynagrodzenia minimalnego.

Analizując powyższe dane można się jedynie zastanawiać dlaczego państwo, dysponując możliwością precyzyjnego określenia w jakich sektorach i jakich przedsiębiorstwach dominuje szara strefa wynagrodzeń, nie podejmuje żadnych działań, aby wyeliminować nieuczciwe praktyki z życia gospodarczego.

Kazimierz Sedlak

Igor Zimny

Wynagrodzenia.pl

[Ile powinienes zarabiać? Weź udział w Ogólnopolskim Badaniu Wynagrodzeń i porównaj swoje zarobki z innymi.](#)

wynagrodzenia.pl

Sedlak & Sedlak wyraża zgodę na publikację niniejszego opracowania pod warunkiem powołania się na źródło: wynagrodzenia.pl oraz zamieszczenie pod artykułem aktywnego linku do strony Ogólnopolskiego Badania Wynagrodzeń 2015 (<http://wynagrodzenia.pl/obw.php/p.118>) czcionką nie mniejszą niż czcionka użyta w publikacji.